

A statisztika oktatás helyzete

A Statisztikai Bizottság folyamatosan követte a statisztika oktatás helyzetét, szinte minden ciklusban volt oktatási albizottság. Legutóbb 10 éve készült átfogó felmérés a statisztika oktatásról, egy alkalommal a Demográfiai bizottság oktatási albizottságával közös elemzés is készült. A Statisztikai Szemle rendszeresen foglalkozik a statisztika oktatásával, egy alkalommal különszámot is megjelentetett.

A bolognai rendszer bevezetésekor a bizottság állásfoglalást fogadott el a statisztika oktatás javasolt tartalmáról a kétszintű felsőoktatás keretei között. Ennek fontos eleme volt a két féléves képzés általánossá tétele. Ennek az állásfoglalásnak jelentős eredménye volt, hogy a közgazdász képzés területén szinte minden intézmény ennek megfelelően szervezte a tudományág oktatását. Az utóbbi három évben ugyanakkor kedvezőtlen irányú változások indultak meg. A felsőoktatás általános nehézségei a képzési kínálat és az erőforrások felhasználásának szűkítésére kényszerítik az intézményeket. Ehhez járul a közgazdászok képzésében a finanszírozás többszöri változása. Az egyik tanévben egyáltalán nem volt állami finanszírozású hely, az ezt követő két tanévben – a magas felvételi pontszámhoz kötődően – csak nagyon kevesen vehetik igénybe az állami támogatást. Ennek következtében a budapesti képzőhelyeken kívül csak két vidéki egyetemen van megfelelő létszámú jelentkező, másutt jelentősen csökkent a hallgatói létszám, és a költségtérítéses hallgatók átlagos felvételi pontszáma olyan alacsony, hogy az komoly hatással van a képzés, különösen a módszertani tárgyak oktatásának lehetséges minőségére.

Jelenleg 32 helyen folyik közgazdasági típusú diplomát adó képzés. A néhány patinás intézmény továbbra is mindent megtesz a statisztika oktatás minőségének megőrzésére, komoly tudományos bázist jelentő tanszéki oktató gárda segítségével. A felsőoktatási intézmények jelentős része ugyanakkor módszertani tárgynak és nem szaktárgynak tekinti a statisztikát. Átfogó felmérést nem sikerült készíteni, mert a kollégák ettől elzárkóztak az átalakuló viszonyokra hivatkozással. A rendelkezésre álló képzési programokból és tematikákból egyaránt megállapítható néhány olyan körülmény, amelyre szükséges reagálni. A közgazdászokat képző felsőoktatási intézmények jelentős részében eltérnek a korábbi két féléves képzéstől. Általában egy féléves tárgyként oktatják a statisztikát, és valamelyik más tárgy keretében folyik még statisztikai módszerek oktatása. Ez azonban nem követhető nyomon, hogy ez valóban megvalósul-e. Ezekben az intézményekben nincs statisztika tanszék, valamely más szervezeti egység gondozza a tárgyat. Korábban külső előadók tartották az előadásokat, egyes intézményekben a gyakorlatokat is óraadók vezették. Az utóbbi években több intézményben – az anyagi nehézségek hatására – a szerződéses oktatóktól megváltak, arra törekednek, hogy mindent belső erővel oldjanak meg, és azóta nem statisztikusok oktatják a diszciplínát.

A bolognai rendszer bevezetésekor állást foglaltunk a mesterképzés kívánatos statisztikai követelményeiről és tananyagáról, Ennek volt eredménye, igaz másik fontos célkitűzésünket eddig nem tudtuk elérni: egyelőre nem indult statisztika mester szak. A közgazdász mesterképzésben is felmerült a képzésben a bemeneti követelmények lazításával összefüggő probléma. A 35%-os finanszírozási szabály következtében a mesterképzésben a következő tanévtől lehet gond a finanszírozott képzési létszámmal, ezért az intézmények kinyitják a közgazdász mesterképzést olyan hallgatók számára is, akik nem tanultak vagy csupán szűk tematikával hallgattak statisztikát. Ezekben az esetekben különbözeti vizsgát írnak elő a hallgatók számára. Ebben azonban eltérő az intézmények gyakorlata, a hiányzó statisztika vizsga letételére általában az abszolutórium megszerzéséig adnak lehetőséget, így azonban a mesterképzésben oktatott statisztika elsajátítására nincs esély.

Korábban foglalkozott a bizottság statisztika doktori program elindításának lehetőségével. Erre nyilvánvalóan csak akkor van lehetőség, ha ez több tanszék összefogásával valósul meg. Ezt azonban a jelenlegi egyetemi érdekeltségi rendszer nem támogatja.

Az elmúlt másfél évtizedben többször is felmerült, hogy a bizottság a teljes felsőoktatásban tekintse át a statisztika oktatás helyzetét. Ezt azonban nem sikerült elérni. Átfogóan a közgazdász képzésre koncentráltunk, ezen kívül visszatérően a jogászképzésre fordítottunk figyelmet. Az utóbbi években a jogászképzésben a kötelező statisztika oktatás fennmaradását céloztuk meg, de ezt sem sikerült elérni. Az utóbbi években a jogászképzésben leépülőben van a tárgy oktatása. Azokon a karokon is sorra távoznak a statisztikusok, ahol még néhány éve kötelező tárgy volt a statisztika. Az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán megszűnt az önálló statisztikai tanszék és csupán félállású oktatók maradtak, vezető oktató pedig nincs. A karok többsége alternatív tárgynak hirdeti a statisztikát, van ahol akként sem.

A tapasztalatok alapján célszerű ismét átfogó felmérést indítani a statisztika oktatásának helyzetéről az egyes felsőoktatási intézményekben. A vizsgálat egyik célja lehet annak feldolgozása, a statisztika oktatást miként változtatta meg a modern informatikai eszközök alkalmazása az egyetemi képzésben. Megfontolandó, hogy ez a vizsgálat csak a közgazdászképzésre terjedjen ki, vagy a többi képzésre is. Ehhez szükséges a statisztikát oktatók együttműködése, amely most nem volt adott. Változatlanul arra kell törekedni, hogy a közgazdász alapképzésben mindenhol két félévben oktassák a statisztikát, éljünk a tankönyv ajánlás lehetőségével is. A mesterképzésben mérlegelni kell a bemeneti követelmények esetleges korrekciójának szükségességét. A bizottság tekintse át, van-e lehetőség és készség arra, hogy akár több intézmény összefogásával statisztika mesterképzés, esetleg a későbbiekben statisztika doktori képzés induljon.

Budapest, 2014. május 9.

Dr. Katona Tamás